

Lausunto

30.07.2025

Asia: VN/1531/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lääkäriliitto viittaa aiempiin alkoholilain muutosesityksiin antamiinsa kansanterveysnäkökulmia käsitelleisiin lausuntoihinsa ja nostaa nykyisestä esityksestä niiden lisäksi erinäisiä huomioita jatkovalmistelussa arvioitavaksi.

Esitys sisältää ristiriitaisuuksia. Verkkokaupan ja muut alkoholin jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit mahdollistamalla haetaan kotimarkkinoiden kasvua. Samaan aikaan tavaroiden vapaata liikkuvuutta halutaan edistää rajat ylittävän etämyynnin selkeyttämisellä. Mikäli molempia muutoksia halutaan yhtä aikaa, tulee alkoholin kulutuksen kasvaa vahvasti. Tällöin markkinan kasvattaminen alkoholilain muutoksella on voimakkaasti ristiriidassa alkoholilain käytön vähentämiseen tähtäävän kansanterveydellisen tavoitteen kanssa. Mikäli uskotaan alkoholinkäytön väestön käyttäytymisen muutoksen tai muiden toimenpiteiden johdosta edelleen vähenevän tai pysyvän ennallaan, ovat edellä mainitut tavoitteet ainoastaan keskenään ristiriitaiset.

Kun esityksellä nyt tuotaisiin rajat ylittävä etämyynti sallittavaksi tietyin toimitukseen liittyvin säätelevin, on esitystä pidettävä vajavaisena vaikutusarvioinniltaan. Esityksessä todetaan, että Alkon monopolin ylläpitämisen perusteet heikkenisivät etämyynnin myötä, kun monopolin alaisia tuotteita voitaisiin etämyydä Suomeen. Esityksessä ei kuitenkaan pohdita lainkaan, onko suomalaisten suhde alkoholiin jotenkin riittävän radikaalisti muuttunut niin, että Alkon monopolista kansanterveydellisenä työkaluna voitaisiin luopua. Alkon mahdollisuudet kansanterveyden edistäjänä ovat jo aiempien lakimuutosten myötä vähentyneet, kun päivittäistavarakauppa myy jo yli puolet alkoholista. Kuitenkin tekemällä lakimuutos, jolla edelleen oleellisesti heikennettäisiin Alkon monopolin perusteluita, tosiasiallisesti päätettäisiin luopua siitä. Asiaa tulisi avoimesti pohtia esityksessä, jotta päättäjät voivat ottaa siihen perustellusti kantaa. Alkon monopolista luopuminen ei saa olla lausumaton piilotavoite, joka loogisella polulla seuraa tehdyistä päätöksistä.

Hyvin olemattomaksi esityksessä jää myös pohdinta siitä, mitä kotimaassa toimivien vähittäismyyjien tasavertaisen kohtelun vaatimuksille suhteessa EU-etämyyjiin merkitsee se, että kotimaassa vain Alkolla on oikeus myydä yli 8 % alkoholia. Siirtäisivätkö kotimaiset vähittäismyyjät myyntiään Viroon, kuten esityksessä on varovaisesti pohdittu, vai vietäisiinkö epätasapuolinen kohtelu EU-toimielimiin käsiteltäväksi, kuten etämyynnin kysymys tässä yhteydessä vietiin? Jos kotimaisia vähittäismyyjiä tulee jatkossa kohdella kuin EU-maiden etämyyjiä, ilman prosenttirajoitteita, siirtynee kaikki alkoholimyynti verkkoon ja lähikauppoihin.

Lääkäriliitto toistaa aiemmin antamistaan alkoholilain muutosesityksiin liittyvistä lausunnoista (viimeisin 26.11.2024), että liitto ei kannata alkoholijuomien verkkokaupan sallimista eikä alkoholijuomien jakelukanavan laajentamista. Liitto myös katsoo, että alkoholin fyysistä saatavuutta ei tule lisätä eikä alkoholipolitiikan vapautuksia jatkaa.

Kuten esitöissä todetaan, sosiaaliset ja terveydelliset haitat todennäköisesti lisääntyisivät. Alkoholista aiheutuvien ongelmien lisääntyminen myös entisestään kuormittaisi riittämättömin resurssein toimivia sosiaali- ja terveystalouksia. Nimenomaisten alkoholisairauksien lisääntymisen ohella syöpäsairauksien hoidon tarve kasvaisi, alkoholi on karsinogeeni ja lisää syöpäsairauksia. Muutos kasvattaisi mm. mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarvetta terveydenhuollossa. Myös sosiaalipalveluiden tarve ja kustannukset kasvaisivat.

Esitys palvelisi alkoholielinkeinoa ja kaupan alaa, ei kansan terveyttä ja hyvinvointia. Vaikutusarvioiden mukaisesti osa yksilöistä ja väestöryhmistä tulee erityisesti kärsimään alkoholin saavutettavuuden parantamisesta. On äärimmäisen tärkeää pohtia eettinen peruste siihen, että kuvatulla hinnalla halutaan eurooppalaistaa Suomen alkoholipolitiikkaa. Pohjoismainen monopoleihin tukeutuva, asiantuntijoiden vaikuttavaksi tunnustama alkoholipolitiikkahan on myös eurooppalaista ja vain osassa Euroopan maita alkoholin etämyynti on laillistettu.

Lääkäriliitto vastustaa esitystä alkoholilain muuttamisesta.

Mattila Jukka
Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund